

Vzpomínka na „dobu temna“

Davle, 16. září 2014

Vážená redakce,

poslouchal jsem včera váš pořad „Pro a proti“ (na ČRo+), kde spolu diskutovali novinář Vydra a bývalý chartista, který se zabývá otázkami bezpečnosti. Ze záznamu jsme mohli slyšet rozhovor redaktorky s bývalým spolupracovníkem vojenské kontrarozvědky, který byl nedávno přizván do rozhlasového pořadu o Ukrajině.

Zatímco pan Vydra hájil prodlužování platnosti „lustračního zákona“ (který měl původně platit jen 5 let), bývalý chartista poukazoval na nesmyslnost takového „honu na čarodějnice“: lépe jsou na tom vrahové, než ti, co naletěli na figle Státní bezpečnosti a upsali se formálně ke spolupráci...

Věci nechci raději komentovat, úsudek ať si učiní každý sám. Pokud někdo požaduje, aby se každý účastník rozhlasové besedy přiznal, že spolupracoval (či nespolečně pracoval) s StB, měli by to učinit také sami komentátoři. Kdo je čistý, necht' hodí kamenem... Pořad ve mně ale vybavil vzpomínky na některé mé kamarády či přátele, kteří měli něco do činění se Státní bezpečností (na detaily jsem se jich nikdy neptal).

Můj kolega z Tesly Piešťany (již zesnulý) Ing. Eugen Okénka, CSc., s nímž jsme společně muzicírovali, mi vyprávěl svůj příběh, jak přelstil Státní bezpečnost. Jeho kamarád ho přemluvil, aby společně propašovali do Jugoslávie nějaké cennosti. Měli je uložené v kufru a na hranicích už na ně čekali. Prý to ale v kufru nenašli! Potom ho prý pozvali na pohovor, ale on se jim (v podstatě) vysmál. Říkal mj., že se zná se stockholmským arcibiskupem (ve Švédsku skutečně byl).

Když jsme spolu chodili po městě a potkávali známé a kolegy z Tesly, Eugen mi říkal, kdo z nich je spolupracovník či agent StB. Mezi ně patřili i nejvyšší církevní hodnostáři - piešťanský děkan a první slovenský arcibiskup Ján Sokol¹. S Eugenem jsme hráli pravidelně v kostele a vůbec se nebál (jako mnozí jiní). Choval se tak, jakoby si dělal z činnosti StB legraci. Nápadné bylo, že si během krátké doby postavil dva rodinné domy (prý mu na to přispěli rodiče manželky??) Měl 6 dětí a část z nich nyní žije v USA.

Na jedné „polovodičářské“ konferenci mě oslovil jeden z účastníků, pracovník vojenského výzkumného ústavu. Snažil se mi polichotit tím, že četl můj článek a vyptával se na poměry v Tesle Rožnov. Později jsem se od Eugena dozvěděl, že je to agent StB. Odkud ho Eugen mohl znát?

V roce 1988 jsem se ve Slušovicích seznámil s MUDr. Marií Bobkovou, která tu pracovala v závodě „Agrogen“. Já jsem právě vstoupil do družstva a měl jsem tu zavádět výrobu speciálních čipů pro počítače². Marie měla byt v Brně - byl to konspirativní byt Státní bezpečnosti. Bylo to ve velkém činžovním domě, kde se obyvatelé navzájem neznali. Také ona mi vyprávěla jakýsi příběh; prý byla nucena k sexu s komunistickými pohlaváry a musela se skrývat v Maďarsku. Její matka pocházela ze šlechtického rodu a měla v Maďarsku příbuzné. Marie byla výborná klavíristka a pracovala vědecky v oboru molekulární genetiky. V prosinci 1989 (po otevření hranic) jsme společně navštívili Vídeň. Bylo ošklivé počasí a já jsem (po absolvování různých demonstrací) měl nemocné průdušky. Ač lékařka, nechala mě čekat hodinu před domem své přítelkyně. Pak už jsme se viděli jen jednou...

¹ Nedávno vyšlo najevo, že Ján Sokol daroval jakýsi církevní majetek bývalému agentu StB, který žije v Kanadě. Asi byl vydírán.

² Doporučil mě tam Eugen. Projekt byl ale zcela nereálný, a oddělení (závod) vývoje počítačů byl po nezdařilých pokusech zrušen.

Mezi spolupracovníky StB patřil (podle uveřejněných informací) také můj kolega ze studií JUDr. Ing. Dušan Tříška. V době studií jsme společně založili českou pobočku SCI (Service Civil International) a účastnili se Mezinárodních budovatelských táborů. Dušanova matka pracovala na Ministerstvu vnitra, otec byl voják z povolání. Dušan hrál výborně na kytaru, byl také výborný plavec a lyžař. Někdy v 70. letech jsme se potkali v Praze a šli spolu přes město; Dušan byl nějak zamlklý. Zabýval se ekonomikou, ale na mé otázky ohledně tohoto oboru mi uspokojivě neodpověděl (pracoval jsem v průmyslu a ekonomické problémy mě zajímaly). Během „Sametové revoluce“ se Dušan stal známou osobností - byl poradcem Václava Klause³ a jedním z otců „Kupónové privatizace“.

Ing. Jan Matys

Davle - Sloup č.p. 20

P.S. Po invazi vojsk 5 zemí museli pod nátlakem okupantů odejít vůdci „Pražského jara“ až na jednoho - Gustáva Husáka. Ten byl v dubnu 1969 zvolen do nejvyšších funkcí (hrad byl tehdy obklíčen pro případ, kdyby ho poslanci či delegáti ne zvolili). V průběhu roku 1970 byly provedeny další kádrové změny⁴, rozpuštěny nepohodlné spolky a organizace, a uzavřeny hranice. Tím etapa „pražského jara“ definitivně skončila a nastala éra pohovorů a prověrek.⁵ Dosavadní KSČ byla fakticky rozpuštěna, lidé museli znovu podávat přihlášku do strany (ve které už byli). Kdo to nechtěl pochopit, byl „popotahován“ a stal se nepohodlným.

Do vedoucích funkcí se pak dostali *oportunisté*⁶, lidé bez pevných zásad a přesvědčení, kteří se chopili nabízených příležitostí ke kariéře. Ti byli ochotni přistoupit na novou „víru“ a souhlasit s okupací. Po Sametové revoluci tito lidé svoji „rudou slupku“ odhodili a stali se podnikateli.

Normalizační (Husákův) režim se tedy opíral o lidi bez pevného přesvědčení (a mnohdy pochybného charakteru), kteří používali komunistickou ideologii jen jako převlek či zástěrku. Skuteční komunisté nemohli s násilným řešením sporů mezi „bratrskými stranami“ souhlasit a ze strany odešli.⁷ V Mezinárodním dělnickém hnutí nastal tehdy rozkol, komunistické strany převážné většiny zemí (včetně Rumunska) invazi odsoudily.

Současné teze o „zločinech komunismu“ se mi jeví jako zavádějící. Šlo spíše o zločiny kariéristů a bezcharakterních jedinců. Vydávat za původce všeho zla ty, kteří snili o spravedlivé, beztržní společnosti, považuji za nesmyslné.

Pokud jde o spolupráci s tehdejší Státní bezpečností, měla by se by se posuzovat individuálně s ohledem na tehdejší poměry. Mám rovněž pocit, že obviňování těch, kteří se nechtěně dostali do spárů StB, je často účelové a má zakrýt neduhy současné společnosti.

³ Tomu asi jeho spolupráce s StB nevadila. Jeho bratr Aleš byl za „normalizace“ členem ÚV KSČ pro vědu a ředitelem Fyzikálního ústavu ČSAV. (Byl to můj starší kolega na Fakultě Technické a jaderné fyziky ČVUT; pod ním jsem 2 roky pracoval, viz moje Vzpomínky na www.technologie-kvalita.cz/honza).

⁴ Dubček se stal velvyslancem v Turecku

⁵ Lidé museli mj. odpovídat na otázku, zda souhlasí se „vstupem vojsk“.

⁶ Slovo „oportunističtí“, tj. člověk využívající příležitost v rozporu s dobrými mravy, se tehdy používalo v úplně jiném významu - jako „pravičák“

⁷ Zůstali tam ovšem dogmatici, kteří nebyli schopni se přeorientovat a změnit své názory